

Standpunktvurdering

En standpunktkarakter skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har i faget ved avslutningen av opplæringen.

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 15.08.2024

Standpunktkarakterene utgjør størsteparten av karakterene på vitnemålet, og har stor betydning for elevenes inntak til videregående opplæring, opptak til videre studier og for framtidig arbeidsliv.

Ressurser

[Kjennetegn på måloppnåelse](#)

[Standpunktvurdering i fellesfagene engelsk og fremmedspråk](#)

[Vurdering i kroppsøving](#)

[Vurdering i matematikk etter 10. trinn](#)

[Kompetansepakke – modul om vurdering](#)

[Webinar om standpunktvurdering våren 2022](#)

[Standpunktvurdering i skolen – en beskrivelse av nåsituasjonen](#)

[Sluttvurdering i norsk, samisk som førstespråk og norsk tegnspråk](#)

[Sluttvurdering i historie](#)

Regelverk

Lærerne skal fastsette standpunktkarakterer ut fra opplæringsforskriften kapittel 9 og privatskoleforskriften kapittel 6.

Hovedpunkter

- Standpunktkarakteren skal være uttrykk for den samla kompetansen eleven har ved avslutning av opplæringen.
- Grunnlaget for vurdering i et fag er kompetansemålene i læreplanen i faget. Kompetansemålene skal forstås i lys av teksten "Om faget" i læreplanen.
- Eleven skal få mulighet til å vise kompetansen sin på flere og varierte måter.
- Kompetanse som eleven har vist i løpet av opplæringen, er en del av vurderingen når standpunktkarakteren skal fastsettes.
- Eleven skal vite hva det blir lagt vekt på i fastsetting av standpunktkarakter.
- Forutsetninger, fravær, orden og oppførsel skal ikke inngå i vurderingen. Innsats skal bare være en del av vurderingsgrunnlaget i fag bare dersom det følger av læreplanen i faget.

Hva betyr "den samla kompetansen?"

Forskriften bruker begrepet «den samla kompetansen». Det innebærer at læreren skal gjøre en vurdering av elevens samlede kompetanse ved fastsettelsen av standpunktkarakteren, basert på kompetansemålene i læreplanen. Læreren har ikke anledning til å vurdere sluttkompetansen til eleven bare på grunnlag av noen utvalgte kompetansemål. Å vurdere samlet kompetanse betyr at læreren må løfte blikket fra ett og ett kompetansemål og se dem i sammenheng.

Kompetansebegrepet

I overordnet del av læreplanverket blir kompetanse definert slik: "Kompetanse er å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Kompetanse innebærer

forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning."

Mer om kompetansebegrepet

Standpunktvurdering forutsetter god læreplanforståelse. Det er en helhet i læreplanen i det enkelte faget og de ulike delene av læreplanen henger sammen. I forskriften er det tydeliggjort at kompetansemålene i læreplanene skal forstås i lys av teksten «Om faget» i læreplanen. Teksten «Om faget» gir en innramming for å tolke kompetansemålene i læreplanen. Alle kompetansemålene er utledet av kjerneelementene, og kjerneelementene er derfor med på å gjøre det tydelig hva som utgjør den samla kompetansen i faget. Videre knytter teksten "Om faget» læreplanen til overordnet del av læreplanverket, som er felles for alle læreplaner. De nye læreplanene, LK20 og LK20 samisk, har en fagspesifikk omtale av standpunktvurdering som skal støtte læreren i arbeidet med standpunktvurdering. Teksten bygger bro mellom læreplanen i fag, overordnet del og forskriftens bestemmelser om standpunktvurdering.

I arbeidet med standpunktvurdering er det altså viktig å forstå sammenhengen i de nye læreplanene. Se støtte til å forstå de nye læreplanene.

For læreplanene i Kunnskapsløftet 2006 gir formålet og hovedområdene i faget læreren hjelp til å se kompetansemålene i sammenheng og forstå hva samlet kompetanse i faget er.

Hva betyr "å vise kompetanse på flere og varierte måter?"

For å fastsette standpunktkarakter, må læreren ha tilstrekkelig kunnskap om elevens kompetanse.

Siden læreplanen i et fag omfatter ulike kompetansemål, skal læreren legge til rette for at eleven får anledning til å vise kompetansen sin på flere og varierte måter. I læreplanene inkluderer dette også i tråd med kompetansebegrepet å vise forståelse, refleksjon og evnen til kritisk tenking i ulike sammenhenger. Dette er omtalt i den fagspesifikke teksten om standpunktvurdering i læreplanene.

Informasjon om elevens kompetanse kan være basert på for eksempel

- observasjoner

- fagsamtaler og dialog
- diskusjoner
- fremføringer
- skriftlig eller muntlig prøver
- ulike typer elevarbeid
- læringslogger

En standpunktkarakter fastsatt på én prøve vil normalt ikke være tilstrekkelig for å vurdere elevens samlede kompetanse. Standpunktkarakteren skal heller ikke være et matematisk gjennomsnitt av karakterer gitt i undervisvurderingen i løpet av opplæringsåret. Det er ingen fag hvor eleven kun skal vise kompetansen sin skriftlig, muntlig eller praktisk.

Betydningen av undervisvurdering for standpunktkarakteren

Kompetansen eleven har vist i faget i løpet av opplæringen, skal være en del av grunnlaget for vurderingen når læreren skal fastsette standpunktkarakteren. Læreren må altså ikke utelukkende fastsette standpunktkarakteren på bakgrunn av kompetanse eleven har vist ved avslutningen av opplæringen.

Eleven viser kompetanse og progresjon i faget gjennom den løpende undervisvurderingen. I opplæringen veksler ofte læreren mellom å vurdere elevens kunnskaper, ferdigheter og kompetanse i de ulike delene av faget hver for seg og i sammenheng. Ved avslutningen av opplæringen skal læreren bruke sitt faglige skjønn til å gjøre en vurdering av elevens samlede kompetanse ut fra kompetansemålene i læreplanen for faget. Læreren må som en del av denne vurderingen, vurdere i hvilken grad den kompetansen eleven har vist underveis, gir relevant informasjon om den samlede kompetansen eleven har ved avslutningen av opplæringen.

Læreren må planlegge opplæringen slik at elevene har fått mulighet til å utvikle kompetanse i de ulike delene av faget ved avslutningen av opplæringen, og dermed også kan mestre utfordringer og se sammenhenger i faget som helhet.

Hva betyr «ved avslutningen av opplæringen»?

Det er opp til skolen å avgjøre hva som er avslutningen av opplæringen, men normalt vil det dreie seg om de siste én til to månedene med opplæring i faget. Det betyr ikke at læreren må gjennomføre en rekke vurderinger eller vurdere elevens

kompetanse i hvert enkelt kompetansemål rett før hun eller han fastsetter standpunktkarakteren.

Dialog med elevene

Å skape god sammenheng mellom underveisvurderingen og standpunktvurderingen handler mye om at lærere er i dialog med elevene om utviklingen deres i faget. Det innebærer blant annet elevene vet hva som er forventet underveis og på slutten av opplæringen, og at de får veiledning om videre læring for å øke kompetansen sin.

Forutsigbar vurdering

I forskriften står det at elevene skal "vere kjend med kva det blir lagt vekt på i fastsetjinga av hennar eller hans standpunktkarakter". At elevene tidlig i opplæringen blir kjent med hva som er forventet av dem, bidrar til en forutsigbarhet for elevene.

Det kan være hensiktsmessig å bruke flere konkrete eksempler som uttrykker hvordan samlet kompetanse kan se ut mot slutten av opplæringen som utgangspunkt for samtale med elevene. Dette kan for eksempel være skriftlige eller fysiske produkter, video fra fagsamtaler, framføringer med tidligere elever eller kjennetegn på måloppnåelse.

Formålet med vurdering i fag er å fremme læring og lærelyst, og å gi informasjon om kompetanse underveis og ved avslutningen av opplæringen i fagene. Dette betyr at lærerens behov for å innhente informasjon om elevens sluttkompetanse ikke skal gå på bekostning av et godt læringsmiljø der det er trygt å prøve og feile.

For at skolen skal kunne oppfylle formålet med opplæringen, har eleven ansvar for å delta i opplæringen. På den måten får læreren mulighet til å veilede og tilrettelegge for videre læring, og samtidig få oversikt over hvilken kompetanse

eleven har, også når opplæringen nærmer seg slutten. For høyt fravær kan gjøre at eleven ikke får standpunktkarakter. [Les om fraværsgrenser i videregående opplæring](#)

Forskjellen på standpunkt og eksamen

Både standpunktkarakterer og eksamenskarakterer skal gi informasjon om kompetansen til eleven ved avslutningen av opplæringen i faget. De to karakterene er ulike uttrykk for sluttkompetanse, der rammene for karakterene er ulike. Dermed er karakterene heller ikke direkte sammenlignbare.

Standpunktkarakteren er et uttrykk for elevens samlede kompetanse. Eleven skal ha mulighet til å vise kompetanse på flere og varierte måter for at læreren skal få tilstrekkelig kunnskap om elevens samlede kompetanse. Standpunktkarakteren er derfor basert på et bredere vurderingsgrunnlag over lengre tid, enn det som er tilfelle for eksamenskarakteren.

Eksamenskarakteren er et uttrykk for den kompetansen eleven viser på eksamen. Eksamensoppgaven skal derfor gi kandidaten anledning til å vise sin kompetanse i så stor del av faget som mulig. Hvor stor del av læreplanen eksamensoppgaven dekker vil kunne variere blant annet ut fra eksamensform, tidsramme og hvordan kompetansemålene er formulert i læreplanen.

Tolkningsfellesskap

Det er viktig at standpunktvurderingen er rettferdig. Vurderingspraksis blant lærerne må derfor bygge på en felles forståelse av den samlede kompetansen som er beskrevet i læreplanen, og hva som kjennetegner kompetanse på ulike nivå (karakterer). Systematiske diskusjoner og erfaringsdeling innad og på tvers av skoler er viktig i arbeidet med å utvikle felles forståelse av kompetanse og faglig vurderingsskjønn.

[Les om hvordan utvikle et tolkningsfellesskap om standpunkt](#)

Klage

Klager på standpunktkarakter i fag utgjør en stor andel av klagesakene i grunnskolen og videregående opplæring, og det er variasjoner i praksis rundt oppfølgingen av klagen. Klage på vurdering er regulert i opplæringsforskriften kap. 10 og privatskoleforskriften kap. 7. [Du kan lese hva som er nytt i reglene om klage på sluttvurdering.](#)

